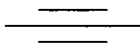

A mi mérési eredményeink is bizonyítják tehát azt a pedagógus körökben is egyre gyakrabban megfogalmazott tapasztalatot, hogy a magánhangzók hosszúságának érzékelése a helyesírás-tanítás egyik leggyakrabban előforduló problémája. Ezért a fejlesztést permanensen és tudatosan kell végezni, hogy ennek eredményeképpen megalapozhassuk a helyesírás eszközszintű használatát.

DR. BÓRA FERENC
ny. főiskolai tanár
Budapest

1848. március 15 hiteles tényei

Sorsdöntő történeti események az országok jövőjét – társadalmi, politikai, gazdasági rendszerét – megváltoztatják és átalakítják. Ilyen rendszerváltoztató hatású történések következtek be Magyarországon 1848–1849-ben.

A magyar forradalom és szabadságharc 150. évfordulója lehetőséget kínál, hogy országunk méltóképpen emlékezzék e jeles évfordulóra, s közben meg is szabaduljon a történelem e két évére rakódott hamis magyarázatoktól. Ez utóbbi akkor következhet be, ha a történetírás, a történelemtanítás, az évforduló rendezvényei *visszanyúlnak a ténylegesen megtörténtekhez, s nem a másfél évszázad alatt felhalmozódott elemzések egyikét vagy másikat erőltetik rá az ország lakosságára.*

1848–1849 történelmi valóságának legkisebb elemei a tények, melyeknek számtalan előfordulását (forrását) lehet ma is dokumentálni. Történelmi tényeket őriztek meg az emberek cselekedetei, harcai, gondolatai, érzelmei; a társadalmi – politikai – gazdasági körülmények, nézetek, konfliktusok. A valóságot tartalmazták a feudális előjogokhoz ragaszkodók és a reformerek szembenállásának vitái, az alattvalók és az uralkodóellenesek nézetei és viselkedési módjai, az iskolázottak és a műveletlenek reagálásai az eseményekre. Döntően befolyásolták Magyarország lakosságának magatartását a reformerek és a radikális értelmiségiek (írók, költők, jogászok, orvosok, fiatal politikusok, újságírók, művészek) nemzeti érzelmei és tetteik rendszerváltoztató szándéka.

Tapasztalatok, átélt élmények, nemzeti öntudat jellemezte az 1848–1849-es forradalom ténylegesen megtörtént eseményeit. Az európai forradalmak, a reformkor polgári törekvéseinek befejezetlensége döntő módon befolyásolta a forradalmi helyzet kialakulását. Az ország lakossága a cselekvéshez szükséges információk birtokában azonosult vezetőivel – felismerte a szomszéd országok forradalmainak hatalomra gyakorolt hatását –, s forradalmi tettekre szánta el magát.

Átélték, megvalósították a forradalmat, melynek győzelme eufóriát váltott ki az ország lakosainak többségéből.

A megélt, a tapasztalat útján bekövetkezett történeti élmények megalapozták a részt vevők történeti tudatát, s a forradalom és szabadságharc részt vevőivé, részeseivé, szemtanúivá váltak. A tapasztaltakat, a valóság eseményeit a történések idején azonnal leírták, melyek a korabeli magyarság és az utókor számára egyaránt a *legértékesebb információkat* tartalmazták és tartalmazzák. Az 1848–1849-ben történtek megjelentek az újsághírekben (napi krónikákban), hírlaptudósításokban és cikkekben. *Kéry Gyula* írja: „Az 1848. évi újságok ..., ritkaságszámba menő sok gyöngyszemet” *foglaltak magukba. Apró tükrödarabok ezek ama fényes és változatos kaleidoszkópból, amelynek legparányibb porszemét hagyják az utódokra.*”¹

Történelmi jelentőségű levelek sokasága maradt ránk 1848–1849-ből. Ezek az információk tényeket tartalmaztak, melyek sok és reális „tényítéletet” foglaltak magukba. „Nincs izgalmasabb ol-

vasmány, mint ezek a levelek, – írja Deák Imre. A szabadságharc minden szereplője, résztvevője úgy mondja el a dolgokat, ahogyan látta, és nem úgy, ahogyan később a történetírók megírták. A levelekben a szabadságharc vezetőszellemei, a kor nagy egyéniségei, akik ma már történelmi alakokká nőttek, egymáshoz intézett magánleveleikben leplezetlenül beszélnek e történelmi korszak belső rugóiról, körülményeiről, személyiségeiről ... E levelekből kitetszik, hogyan ítélték meg a kortársak saját küzdelmüket ...”²

Beszédek, gyűlések lejegyzései és a naplók valóságos eseményeket örökítettek meg. A visszaemlékezések és emlékiratok 1848–1849-es eseményekről, egy-egy személyiség személyes élményeiről szólnak. Sok értékes információ mellett a részletek egy része azonban „elfelejtődött”, a szerző szerepe pedig az öndicséret következtében felértékelődött.

Népdalok, népies műdalok a parasztok és városlakó kispolgárok érzelmeit, forradalomra és a szabadságharcra reagálását örökítették meg. Kossuth Lajos, Bem József, Perczel Mór, Damjanich János stb. személyét rajongással, nagy szeretettel énekelte meg a nép. A lélek történéseiről adnak 150 év távlatából visszajelzést a népi és „félnépi” alkotások.

Versek, verses krónikák – Pogány Péter szavaival élve – „hiteles maradványai a forradalmi év eszmeáramlatainak, érzelmi kavargásának ... Az utókor számára elsősorban azért érdekesek, mert az eseményekben részes szemtanúktól származnak. A személyesen átéltek érzésvilágát közvetítik és őrizték meg napjainkra. Olyasmit, amit nem tud és nem is akarhat pótolni vagy helyettesíteni a következő korok történészi rendszerezése, higgadt oknyomozása” – A vásári röpirat – versek is tények alapján íródtak, a korabeli históriát közvetítettek, jelenünk számára pedig forrás értékűek. A forradalmi események idején pedig az újságoknál is mindennapibb írásoknak bizonyultak.³

Hitelesek azoknak az embereknek a vallomásai 1848–49-ről, akik az átéltek hatására leírták tapasztalataikat, melyekből megismerhetők az élményekhez tapadó érzelmek is. Ezek az érzelmek színezik, esetenként felnagyítják a történeteket, de a személyes jelenlét szavahihetővé teszi a megnyilatkozókat. A forradalom és szabadságharc dokumentumai (a 12 pont, a kinyomtatott Nemzeti dal, kinevezési és lemondási okmányok, hirdetmények plakátok, csapat-elvonulási tervek stb.) és tárgyai (kokárdák zászlók, ruhák, fegyverek, kották, rajzok, festmények, csatahelyek stb.) kongruenssé teszik a történeteket. Ezek bemutatása, értékeinek tudatosítása az évforduló fontos feladatai közé tartozik.

Az 1848–1849-es magyarországi események hiteles bemutatása, a résztvevők és szemtanúk megnyilatkozása, a korabeli magyarság tapasztalatainak közzététele lehetővé teszi, hogy országunk ma élő polgárai valós információkat kapjanak a nemzeti önállóságot és a polgári átalakulást eredményező reformkorról, a magyarországi forradalomról és szabadságharcról. Elérendő, hogy a másfél évszázaddal ezelőtt történtek a mába mutassanak, erősítsék jelenünk nemzet tudatát, új lehetőségekkel gazdagítsák a nevelést, az oktatást, a művészeteket.

150 év alatt 1848. március 15. a magyarság legjelentősebb napjává – ünnepévé – vált!

Kéry Gyula száz évvel ezelőtt, e nap jelentőségét így méltatta: „... Mai Magyarország 1848-ban született! ...Szébb és ragyogóbb esztendő aligha találunk nemzetünk ezredéves történetében. A szabadságszeretet soha szebben nem nyilatkozott meg, mint a márciusi ifjak lelkében... Varázsütésre fölszabadult a sajtó, szabad lett a szó, szabad a nemzet, egyenlő a nép és testvérként ölelkezett a magyar.”⁴

Bay Ferenc 1848 március 15-én történetekről 1943-ban a következőket írta: „Nincs szükségünk a színes illúziók csalóka világára. Mert ha csak ki is mondod e bűvös számot: 1848, ez évnek minden, még legiózanitóbb valósága is lángoló értelmet nyer ...A kor lelkét kívánjuk idézni a következő oldalakon. A korét, amelyre ma is szívdobogva gondol a kisdíák március idusán, s melyre emlékezve fellebog a nagyok tekintete is ...Harc és hit, ez a kettő a magyar szabadság szilárd biztosítéka a jelenben és a jövőben egyaránt. 1848-ban is ezek jegyében emeltük magasra zászlónkat példaképpül minden, a szabadságért cselekedni is akaró nemzetnek.”⁵

Gerő András történész, 1848 március 15-ének jelentőségét így összegezi: „1848. március 15-én, Pesten a radikális fiatal értelmiség vezetésével lezajlott az a vértelen forradalom, amely politi-

kailag megnyitotta az utat a reformkor eszméinek érvényesülése, a polgári Magyarország megvalósítása előtt ... 1848. március 15. így mindegy két esemény sor összefüggő szimbólumként jelenhetett meg a köztudatban. Egyrészt jelentette a forradalmi megoldásba torkolló reformkori folyamatot, másrészt pedig azt a heroikus, a nemzeti függetlenség deklarálásáig is eljutó küzdelmet, amit a magyarság saját alkotmányos fejlődéséért és társadalmi, politikai szabadságáért folytatott.”⁶

1848. március 15 magyarországi eseményeinek újságcikkeiből, krónikáiból közlünk néhányat, melyek kiragadták hazánkat a feudális elmaradottságból:

„Tíz évvel ezelőtt ugyanezen a napon a pusztító elem romboló dühvel fővárosunkra rohant és az épületek alapját megrendítette, továbbá mindent, ami útját állta, megsemmisítette s pusztaságot, félelmet és kétségbeesést hagyva maga után. Egy évtized múlt el azóta, tekintsünk körül, az összerombolt, alacsony kunyhók helyébe díszes palotaszzerű épületeket emeltek. Nézzétek! Ezen idő alatt, mintegy varázstűsre, teljesen új utak és utcák képződtek; az Újépület előtti mocsáros, piszkos tereget szép sétátérre alakították át, ami szebbnél – szebb házzal van körülépítve; valóban, aki Pestet tíz évvel a pusztító áradás előtt és tíz évvel utána látta, meg sem ismerné...”

(Spiegel 1848. március 15.)

„A fővárosi fiatalság március 15-én reggel ... tanácskozni egybegyülekezvén, ez alkalommal Jókai Mór következő proklamációt kiáltott ki ügybarátaihoz: „Testvéreim! A pillanat mellyel élünk, komolyabb teendőkre szólít fel bennünket. Európa minden népe halad és boldogul, haladnunk, boldogulnunk kell nekünk is. Legyen béke, szabadság, egyetértés. Követeljük jogainkat, melyeket eddig tőlünk elvontak, s kívánjuk, hogy legyenek azok közösek mindenkivel. Kívánjuk a sajtószabadságot, a cenzúra rögtöni eltörlését; – felelős minisztériumot Budapesten; – évenkénti országgyűlést Pesten, és azt rögtön! – Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben; – kívánjuk, hogy a nemzeti őrsereg rögtön fölláttassák, védje hazáját minden férfi; egyenruha ne legyen; – közös teherviselést; – úrbéri viszonyok megszüntetését; – esküdtszékeket képviselőlet alapján; magunk választjuk bíráinkat magunk közül; – nemzeti bankot, idegen bankjegyeket nem akarunk elfogadni. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, – magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk. A politikai státusfogyók bocsátassanak szabadon. Unió Erdély és Magyarhon között! Ezen jogokat követelni tartozik a nemzet, s bízni önjerejében... Egyenlőség, szabadság, testvériség!”

(Életképek, 1848. március 19.)

„A nép innét ment egyenesen az egyetemi fiatalossággal egyesülni; először az orvosi kar csatlakozott hozzá, azután a mérnöki, legvégül a jogászi; egyedül ezen kar tanára szegült ellene a nemzet akaratának, senki sem hallgatott rá. Vasvári Pál hívta el közgyűlésre a tanuló ifjúságot; s az egy akarattal követte a vezéreket...”

(Életképek, 1848. március 19.)

Petőfi ezt írta naplójába: „Logikailag a forradalom legelső lépése és egyszersmind fő kötelessége szabaddá tenni a sajtót. Holnap ki kell vívnunk a sajtószabadságot.”

„Jókai harmadszor is a nyílt piacon felolvasá a proklamációt, s Petőfi elszavalá fentebbi dalát (Nemzeti Dal), melynek végzetével rögtön elhatározott, hogy a nép a proklamáció első pontját, a sajtószabadságot, saját önhatalmánál fogva teljesülésbe viendí, mit meg is tett, innét tömegestül Landerer és Heckenást nyomdájába menvén, hová a rend és béke föntartása tekintetéből választmány tagokul Petőfi, Vasvári, Vidács és Jókai küldetének be, a nyomdatulajdonost felszólítandók, hogy kívánja-e az el nem kerülhető kényszerítés be nem vártával a kikiáltott tizenkét pontú programot, s Petőfi felolvasott költeményét cenzúra nélkül kinyomtatni? A nyomdatulajdonos engedett, s a kívánt iratok rögtön németre is lefordítva néhány pillanat múlva a gyorsajtó alól ezrével kerültek elő, melynek példányai egész délig osztottak ki a szakadó eső dacára szüntelen gyülekező közönségnek.”

(Életképek, 1848. március 19.)

„A déli harangszó egy óráig félbeszakította a mozgalmakat, s ekkor gyülekezőhelyül a **Nemzeti Múzeum** tér tüzetett ki. Az eső szüntelen esett. Jó jel! – mondá a nép. Párizsban, Palermóban és Bécsben is esett, mikor a nép elhatározta, hogy a városházára megy. A **tanácssterem** megnyitott s tartott nyilvános ülést az összegyűlt nép szabadságmennydörgései között. A tanácsnak benyújtattak a program pontjait s a tanácsjegyző mondá, hogy azok el vannak fogadva...”

(Életrépek, 1848. március 19.)

„A nép kívánta, hogy **Stancsics Mihály**, ki sajtói állítólagos vétségei miatt fogva van Budán, – miután kimondatott, hogy cenzurái törvények nálunk nincsenek – szabadon bocsátassék s a cenzurale kollégium rögtön mentessék fel hivatalából. A nép e kívánat teljesítésére átment Budára, s a hatósági épület udvarán zászlója körül gyűlve, állt jogai kívánata mellett míg ...kijelentették, hogy a helytartó tanács e három pontba egyezett bele: Stancsics kiadatása, cenzúra eltörlése, bíró-ságnak a nép közüli választása. Együttal kimondá, hogy a katonaságot csak a esetben fogja kirendelni, ha azzal a nép saját céljai rendes kivételére kívánna rendelkezni.”

(Életrépek 1848. március 19.)

„Stancsics Mihály hazánkfia, ki azért, mert szabadon írt ... nyomban szabadon bocsátatott, s a nép kíséretében családjának adatott vissza.

Illy **békés és törvényes úton**, minden **vérontás** és **csendzavar nélkül** kivívott nagyszerű reformdiadal megünnepléséül holnap Budapest ki leszén világitva, s innentől Pestváros, mint a haza szíve törvényházának tornyán nemzeti színű zászló lobogand.”

(A Magyar szabadságharc története napi-krónikákban. Franklin Társulat 1899. Bp., 65. l.)

Határozat a polgári őrseregre:

„1. A létező polgári őrsereg jelenleg 1500 taggal fog szaporíttatni.

2. Minden becsületes ember magát mától kezdve a városházán a bizottmány előtt jelentheti, s ennek bírálata után fegyvert és ismertető jelt ingyen fog kapni.

3. A most létező polgári őrsereg ugyanazon ismertető jelt veszi fel, mely lesz egy nemzeti szalag a balkaron, s nemzeti színű rózsza a fővegen.

4. Az újonnan felveendő polgárőr a létező osztályok bármelyikébe beállhat.

5. A bizottmány, ha szükségét látandja, ezen nemzetőrséget még szaporítandja.

6. A bizottmány teljes bizalommal várja minden becsületes hazafitól, hogy a személy és vagyonsbátorságot nem fogja megsérteni, sem a közbékét és a rendet megháborítani.

7. A bizottmány minden becsületes hazafitól elvárja, hogy ennek és az örvezetőség minden egyes tagjai intéseit szívesen követni és teljesíteni fogja.

Polgártársak! Jelszavunk: éljen a király! Alkotmányos reform, szabadság, egyenlőség, béke és rend!”

(A magyar szabadságharc története napi krónikákban. 166. l.)

„Ez a nap délutánján a nép kívánta a színházi aligazgató Bajza Józseftől, hogy a színházban e nap ünnepélyére teljes kivilágítás mellett Bánk Bán adassék elő. Bajza mondá, hogy szívesen teszi. A színház oltár volt ma, a közönség színe volt jelen ünnepi arcokkal, ünnepi ruhákban; nemzeti kokárda volt minden férfi, minden nő keblére feltűzve, közepén a háromszínű zászló.

Ez alatt a nép, a megszabadított Stancsics kocsját önkézevel vonva át Budáról a színház teréig, bevonult a színházba, mely mindenki számára ingyen megnyitott.”

(Életrépek 1848. március 19.)

„A **Nemzeti Színház** március 15-én este 7 órakor a nemzeti lelkesedés szentegyháza lett. A játékrend megváltoztatva, teljes kivilágítás mellett Bánk kurzió ment. A nemzeti intézet tagjai úgy

jelennek meg, mint a nemzet polgárai, mindnyájan nemzeti színű kokárdákkal! A darab egy pár jelenet után félbeszakasztatik, a sajtószabadság kivívásából és a Stancsics kiszabadításából megérkezett nép betolul, minden padok megtelnek; a fulladásig nyomott népnek a páholy-tulajdonosok nyújtanak le kezet, s emelik föl magukhoz. Minden szem a színpadra van irányozva, várva, mikor fog megjelenni a kiszabadított fogoly. Ő azonban nem jött, mert a tudósítás szerint beteg, levert állapotban van ... Ezek ajkairól visszhangoztatva hallottuk elénekelni a Szózatot, Himnuszt és Füredy népdalait. Színház után a látogatottabb étkező helyek tömve voltak. A figyelmes szemlélő pedig, ki e nap eseményeit látta, meggyőződhetett e nép meg van érve a szabadabb institúciókra, a fiatalabb nemzedék megérdemli, hogy azon szebb jövő örököse legyen, melynek kivívásában oly elvitázhatatlan dicső részt vőn.”

(Pest Hírlap, 1848. március 17.)

FORRÁSOK

- ¹Kéry Gyula: A magyar szabadságharc története napi-krónikákban (1848) Bp., Franklin-Társulat, 1899. 6-7. l.
²Deák Imre: 1848 A szabadságharc története levelekben, ahogyan a kortársak látták. Siáry Könyvkiadó, Bp., 1943. 1. l.
³Pogány Péter előszava a Riadj Magyar! című kötet elé. Magvető K. Bp., 1983. 5., 8-9. l.
⁴Kéry Gyula i.m. 5. l.
⁵Bay Ferenc: 1848–1849 a korabeli napilapok tükrében. Officina K. 1943. Bp., 3. l.
⁶Gerő András: A magyar polgárosodás. Atlantisz K. Bp., 1993. 397-398. l.
⁷Bay Ferenc i.m.

